

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי בר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * סקס: 08-8503835

שנת חש"ג

פרשת בראשית

א. העמק דבר.

פרק א', פסוק ד':

והנה תליט לבן
התקדם כעס כתיב על המנדיל בין זה לזה - ומסס
כתיב על המנדיל בין זה וצני זה - והיווה כיב
היון כמנין המנדיל פסין זה ומעין זה - כתיב על -
והיון כמנין המנדיל יש מעין זה ומעין זה כתיב
בין זה ובין זה - (ועו' פי שמוה ח' י"ק וכו' ל"ג
וכפ"ה) (ובן ככל מקום בלוגה כליין ית') וכלל הוא
כדמיון - דמיה להמסקה ביניהם - הוא כעס קדוש
יורה לאור יקבע קדוש למסך - וכן כעס המדינה
כלל דבר המדינה לרוב ורקן להיות ממכין ביניהם ומה
למסך יהיה המסך יקבל לכתול המיווה נדרך המבט

יכירל אלהים בין
האור ובין וחשך - הורחם ככלל הוא כעס הממעות
א' מסך המנדיל בין עני המסך שיהיה לו ליהם שיהיה -
ב' המנדיל כמנין בין עני המסך כמנין ליהם המין
כעס שיהיה - כמו המנדיל בין יום קדוש לחול - לפני
המנדיל מה יום מיוחדים - וכן המנדיל בין סביר לשמח
ועוד המנדיל - וכן חין למסך כמנין מס' - כעס חור
וחסך המנדילם תמיד לעין החום והמנין זמ"ל -
אלא סי' מס' כעס מסך המנדיל - והיווה כתיב כעס
שחיש לא חור ולא מסך - וכן המנין המנדיל כ"ה
אלא ית' המנדיל המנדיל חור - אלא ית' חור
מהמנדיל המנדיל עד המנדיל המנדיל

א"ת

1. לכאורה מה הקושי האפשרי מאצ"ק ביאור?
2. ברשננו קובץ כלל קדמך המדרש המושג המנדיל התוכף להסקירו?
3. מהו המצב כאן ולמה לא יוכל להיות אחרת?
4. מהמנדילנות זאת מספר ברשננו כלל מצנין קדמך שימוש לשון "מין" מהו הסביר?
5. ניהוק מצנין נותן ברשננו לתופעה המפצית שבאור וחחוסק נקד"הים כתיבתיק ולא כסת אחת, מהו?

* * *

ב. הכתב והקבלה.

פרק א' פסוק ב':

תקנה אר טס חורר ליהם כעסר חותו האנגר אשר ממשלת המנדיל צו חף שלא מדעת, משליח
ניסר לינדי המנדיל, כיב המנדילים, ואין דעמי טמה כתיבת זו כעס זכר ונקמה להייתם עיקר כתיבתם
האדם המנדיל, לכן כיל מהמנדיל יקרה זכר ע"ש זכר האבות הנשאל לעולם ע"י תולדות צנו, כי הן
צונה אה בית אבותיו לחריסם, הוא יורש ממלכתם ישמעם והכרם כתיבתם לעולם היתה, וגם אה יתה
אשה שחיה ממשפחה ליהיו הן הולך אחר האב, כי משפחת אב לצד נקראת המשפחה, אה הוא כהן
ל"י א' ישראל, יע"י קן לא יענה עם אבותיו ממלכתם ומתולדתם, ילעולם לא יכרת שמום וכרסם,
מה לקנה זו הנה על הן עם זכר, להיווה מיעוד המנדיל זכרון מולידיו לדוד דוד, ועצמו מהמנדיל
קט חמת אביו לעולם כמכסי קקת הן ג"כ בין לעון עה ישליט כתיב המנדיל (משלי כ"ט) ההלים
ע"י, למנה המנדיל מיעודם לקיים אה ועם אבותיו, לא כתיבתה ילא כתיבתה, כי חין המנדיל
יעשה, וכן עה כתיבתם לעולם ממכסי אבותיהם על עם כתיבתה יקראו והיא יורש אותה וכל ענה
מקנתה אשה קנה כתיבתה, וכן אה היא נשאת ליהם שאיט ממשפחת בית אבותיה לכהן או ללוי
משפחת אה חיה נקראת משפחה, וכל המנין המנדיל אהר האב להייתם כתיבם ליהם, וממנום זה
נחמר כתיב לשון המנדיל נקלה (במנדיל כ"ד) ע"ש מהיא מעצמת את המנדיל משעט לסעט, המנדיל

21

המשנה

מטרת כל חלק הכת היא כחלי נבדלת ומפרידה תכנית חנוכה בין בחוליה בין בחנוכה. וע"ס הפליטה וההבדלה הזאת הינה עליה שם נקבה. מן אשר נקנו בשמים, נקניי דליות הנשים הנחונות לטוב פרישה (אויסגאנדענעט) ונס הבדל והפירוד המהילד בין חלקים מתחנכים יקרא מטעם זה בשם קנז (טרענונג) וליה קראו דנותי לבית אני האסה בשם כי נשף, מלשון נשף את כל עמלי, כי הכנים המעולות שונמות בית אניתן (עי ערוך ערך כח), הכה נבחינה זו הכה היא הפך הפך, כי הוא נשאל לעולם מלוחו ומדונק בנים חנוכי, והיה נבדלת ומפרידה מטעם

שאלות

1. פתחילת דבריו מביא הרשנו - כפירוש אוסבט - הספר ביניולאוי-סיכולאוי לקביעת השם זכה, התוכל להספיר?
2. אין דעת הרשנו נוחה מכך, התוכל לשער למה?
3. מהי דעתו הוא וצ"ל מה הוא מססט אותה?
4. לצומת הפך איך הוא מספיר את מצאה של הפת ופמה זה מתפאק למצפה?
5. איך הוא מספיר את השימוש במלה: "נקבה"?
6. היש לכך תוצאות מציות למפיו?

* * *

ג. התורה והמצוה - המלבושים.

פרק א' פסוק כח:

לצד מהם ושימיה נוראו עליהם ובכל תיה הרומשות לכבוש חיות המויקות, ולא אמר מה בנחמה כי הבהמות רובם נמשכות מעצמם אל האדם ואין להם קיום בלעדי, כמו הזאן והבקר סוסים וחמורים, ולא שיך בהם רייה, רק ירוץ שכל הבהמות המיתדות היו תחלה מדבדיות, לכן אמר תחלה וירדו בבהמה, אבל אח"כ שבנו להיות ביתיות ואיך לרדותם בחזקה, וכיז על הצד שברך אותם אליהם, אבל מצד שהאדם בעל כחיה יצדק אצלו הצחו כתיב ויאמר להם אליהם, שאמר להם על צד המצוה סרו ודברו היא צדד שיפסקו כמריה רבייה וצלימלאו את הארץ, שנה תלוי במצפיתם המובים שאז יוכו למלאות את הארץ ולכבשה כי אם ירדו מצפיהם ישלח בהם חיות השנה והארץ תהיה שוממה וכן היה הצווי וירדו בדגת הים, טאם יכניע את חומצי הקרוב אליו שהיה החיה הרעה הפזקת את נשמתו, ר"ל תאות גופו ויצרי מעלליו, כן יכנעו מלפניו גם החיות המויקות אשר בעולם הגדול, וכאם שישמעו לי כמות החיים אשר במלכות נפשו, כן ירדו מלפניו בעלי החיים אשר בעולם הגדול ויהיו לו לעבדים, והבשר-בהמה, כמיש וכי-ירדו, לא נכו-וירדו:

(כח) ויברך אותם ויאמר להם, אחי שהאדם רומה בצד אחד לישאר כע"ח שהמכס מנהגת אותם, כמו כח הזן והמגול והפוליד שרומה גם ליתר בע"ח, ומצד אחר דומה לעליון בכח הבחירה השתל בו, שבוה הוא מנהיג את המבצ ומושל על עצמו ועל כל הקולם כולה, ומצד כח הבחירה שבוטע בו יצדק אליו הצווי ומאזהרה שלא יצדק ביותר בע"ח, לכן מצד כח המבצ אמר ויברך אותם אלהים, שברובם שיפסרו וירבו ושימלאו את הארץ, כמו שברך כן ברואי הים, האמר ומלאו את הארץ כי האדם נוצר בטבע שיוכל לחיות על כל הארץ בין על קר המשות ששם השמש נוצר בחמתו בין קרוב לתצירים ששם הקור היותר גדול, משא"כ רוב החיות לא יתקיימו בים, וגם אמר וקבשהו, כי בכל מקום השמש מבני אדם ירבו שם חיות השנה, וכשיתישב המקום מבני אדם ייל מלחמה לורש החיות המורדות עם חיות נוחלי עפר, ונתן זה לאדם פרטות יתחבולות לכבוש את הארץ ולנפש את אויביו שהם חיות המורדות ששם, וגם נתן בטבע המורד שיכירו מבני אדם כמיש תורה השמש האסנון, יום ירדה ברדת הים והערף השמים

שאלות

1. אינה קושי אפשרי מנסת הרשנו לצמוד ולמספיר?
2. מה המשותף ומה המפריד בין שאר פעלי החיים לבין האדם?
3. התוכל להספיר איך רואה הרשנו את כח הבחירה אצל האדם ומה מסקנותיו מרחיקות הלכת מכך?
4. למה אצל האדם יצדק אליו הצווי והאזהרה?
5. למה וצ"ל מה סכל זאת פרק הקפ"ה את האדם, היש לכך טע בשלכה מצית?
6. כמה דומה האדם לברואי המים?
7. מהו תקפיו של האדם ואיך הוא צריך לצשות זאת?
8. אינה פעלי חיים צליו לרדות ולמה, ומה צליו לצשות עם האחרים?
9. למה ציווה עליהם לברות ולרקות?
10. סקטז האחרון סוסה הרשנו מן הססט וצופר לאליזאוריה, מה פדיוק הוא מנסה לומר כאן?
11. מהי אותה: "מלכות" שצליו לכפוש ואינה תוצאות יביו לכך?
12. התוכל לסקט מה חרציון הכללי ממדריך את הרשנו?

31

יגשי

פרק ב' פסוק יח: רש"י - פרשנדתא בה"א הידיעה - אינו נוטה לחיוב

מפשוטו של מקרא אלא כהיותו דחוק ונאלץ לכך. לפחות בשני מקראות בפרשת "בדאשית". נוטה רש"י לדרך הדרש. בפסוק הראשון, הוא אומר בנפורש "אין המקרא הזה אומר אלא דורשני כמ"ש חז"ל", והוא טווה את חוט המחשבה של חז"ל בדבר המטרות והיעדים לכריאת שמים וארץ.

בפרק ב' פס' י"ח, על המלים "לא טוב היות האדם לבדו", מתעלם רש"י מדרך הפשט באופן החלטי. אינו מביע כל הסבר לחריגתו מפשוטו של מקרא ומתרכז אך ורק בדברי מדרשירבה "שלא יאמרו שתי רשויות הן. הקב"ה בעליונים יחיד ואין לו זוג, וזה בתחתונים ואין לו זוג". מפליא ביותר, מה מונע בעד רש"י לפרש בפשוטו, ברוח דברי החכם מכל אדם שאמר בקהלת "טובים השנים מן האחד"? מדוע מפליג רש"י להבעת דאגה מצד הקב"ה שמא יטעו הברואים לייחס אלוהות כלשהי לכשור ודם? האין זה מובן כל צרכו כי הכריות - רעה חולה היא?

לענ"ד נראה כי רש"י העמקן והמדויק בדיוקא דקרא, שת ליכו לעובדא כי אילו היתה כוונת הפסוק כפשוטה, צריך היה להיכתב "לא טוב לאדם", בלמ"ד של בכל"ם, כלומר מזוית הראיה הסובייקטיבית של האדם, לא נוח לו ולא כדאי לו להיות לבד. אך הרי הפסוק אומר אחרת. הפסוק קובע קביעה אובייקטיבית "לא טוב היות האדם לבדו", כמשקיף מן הצד הקובע שמצב זה של היותו לבד - איננו טוב. למי? למה? על כך השיבו חז"ל: לאמונה כבודא עולם! היות האדם לבדו, טומנת מכשול למאמין ומסכנת את האמונה ב"ה הוא אחד ואין שני להמשיל לו להחכירה".

נוסף לדברי חז"ל על הפסוק, ובצד כל מפרשי המקרא האחרים שראוי לעיין בדבריהם, ובהם - ראויים לציון שני פירושי המקוריים של ה"כלי יקר". שימו נא לבכם למשפט גאוני של ר' עובדיה ספורנו. "לא טוב היות האדם לבדו" - לא יושג טוב התכלית המכוון בדמותו ובצלמו אם יצטרך להתעסק הוא עצמו בצרכי חייו". הפלא ופלא דאגה לשלמותו המוסרית של האדם, היא הניצבת ברקע ההחלטת האלקית לעשות לא עזר כנגדו, איזה מין אדם יהיה זה אם יצטרך להתעסק ב"צרכי חייו" כלבד? הרי זה יגדל באופן אנכי - אגואיסטי, שדואג רק לעצמו. זוהי תכלית הנברא "בדמותו ובצלמו"? כמו שהקב"ה טוב לכל ורתמיו על כל מעשיו, וכשם שהוא זן ומפרנס לכל מביצי כינים ועד קרני ראמים, כך האדם שנברא כצלם וכדמות, חייב לדאוג לזולת - לאשה, לילדים, לצרכי הכלל - ולא להתעסק אך ורק "בצרכי חייו". "לא טוב" - אדם כזה הוא לא טוב, איזה? זה שיהיה לבדו. ולכן - "אעשה לו עזר כנגדו".

הרב ישראל מאיר לאו - הרב הראשי וראב"ד לת"א-יפו

שאלות

1. סקטצ מראשון קופצ כרשננו את דקק סירוש רש"י, היס לך הוכחות נוספות לזכך?
2. סכסוקנו - אחר המיאז דמרי רש"י - מקשה כרשננו, מהי קושיתו ומה תשובתו - לכאורה - לאשת רש"י?
3. אינה קושי לשוני מוצא כרשננו עליו הוא סונה את סירוש?
4. היס לך תשובה אחרת לשימוש לשון זה?
5. מהי אם כן תשובתו כאן?
6. כרשננו מ663 את ססוקנו, איך הוא מפיין אותו כאן?
7. איך סקק דואק הקש"ב למצאן סאוסרי de האדק?
8. מה פדיוק אם כן מצווה האדק לסי זה?
9. מה מרציון סקק?

* * *

41

בית שני

ד. חוקוני
פרק ר' פסוק ר'

(1) ויחבב ה' על שלשה דברים ונחמה באה: בפשיעת הגידה, ובקוצר יד הגודר*, או בהתחלף דעתו השמים בארץ, כמו בקוצר יד הגודר או בהתחלף דעתו והשלישית נאמרה בכמה מקומות אצל הקב"ה, והוא פשיעת הגידה, כגון כאן, וכגון: נחמתי כי המלכתי את שאול . וכגון בכמה מקומות אצל הקב"ה, וכן: רגע אדבר על גוי לנתוש ולנתוץ, ושב הגוי מדעתו ונתמתי על הרעה אשר חשבתי עלי, ורגע אדבר על גוי לבנות ולנטוע ועשה הרע בעיני ונתמתי על הטובה . ומה ישכתוב: וכן אדם ויתנחם . חיינו לשאינם חוטאים כדכתיב: לא הביט און ביעקב . ואז אין לו להתנחם ולעשות רע. ויתעצב אל לבי, שיעצו לבראותה ד"א ויתעצב אל לבו, אדם קאי, הקב"ה נחעצב בשביל לבו של אדם . שהיה חושב מחשבות רעות, כמו: מי נעצב אל דוד . שפי' בשביל דוד, ד"א ויתעצב אל לבו, אין פגיבה אלא אבילות כמו שנאמר: מי נעצב המלך על בנו . פי' נתאבל על עולמו, ואם תאמר וכי מתאבלים קודם שימות המת, אלא אדם שאינו יודע רגעי הזמן אינו יכול להתאבל עד שימות המת, אבל הקב"ה שהכל גלוי וידוע לפניו מתאבל תחלה ד"א ויתעצב אל לבו, האדם היה ללבו . של הקדוש בית כעצב נבזה ונמאס בעיניו של הקדוש ברוך הוא.

שאלות

1. מהי בעצרתו למוסד "נחמה"?
2. התוכל להפגיר את שלושת "הדפדפים" שבהם "חנחמה פאה"?
3. מה ההפדל הצקרונני פין שניע האחרונים לראשון?
4. כרשננו מוסד את הססוק מפרכת פלעט ומטרש כי שם המקרה שונה, איך ופמה?
5. מה הם הקשיוס האכפריים פאמירתי: "ויתעצב אל לבו" הטעונית פירושים?
6. אריפ פעות שונות מוסאות כאן, התוכל למנותם ולהספירם?
7. מה פלעט התפדלים פניהן?
8. פמה הסירוש האחרון שונה ומריס פמיוחד?

* * *